

BOGDAN WALCZAK

Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim

***Słowiańskie słowniki gwarowe – tradycja i nowatorstwo*, pod redakcją Doroty Krystyny Rembiszewskiej. Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy Instytutu Sławistyki PAN, Łomżyńskie Towarzystwo Naukowe im. Wagów, Warszawa – Łomża 2016, ss. 319**

W 2014 roku (w dniach 25–26 września) odbyła się w Warszawie międzynarodowa konferencja naukowa *Słowiańskie słowniki gwarowe – tradycja i nowatorstwo*. Obecnie wyszły, pod redakcją głównej organizatorki (przewodniczącej komitetu organizacyjnego) Doroty Krystyny Rembiszewskiej, interesujące i pożyteczne materiały tej konferencji jako pierwszy tom serii DIALEKTOLOGIA SŁOWIAŃSKA.

Przedmiotem pomieszczonych w tomie studiów są słowiańskie słowniki gwarowe. Poszczególni autorzy (a trzeba tu podkreślić, że są wśród nich znani i powszechnie cenieni specjaliści, jak Monika Buława, Barbara Grabka, Iryda Grek-Pabisowa, Irena Jaros, Irena Maryniakowa, Sergej Myznikov, Joanna Okoniowa, Małgorzata Ostrówka, Jerzy Reichan, Dorota Krystyna Rembiszewska, Zofia Sawaniewska-Mochowa, Janusz Siatkowski, Jerzy Sierociuk, Kazimierz Sikora, Elżbieta Smułkowa, Jadwiga Wronicz, Bogusław Wyderka) poświęcili swoje teksty syntetycznym ujęciom w kilku obszarach. Jak informuje w *Przedmowie* redaktorka tomu:

Choć w publikacji nie wyodrębniono działów tematycznych (przyjęto bowiem porządek według kolejności nazwisk autorów), to teksty tworzą kilka odrębnych bloków problemowych. Są to m.in.:

– charakterystyki wybranych słowników z różnych obszarów Słowiańszczyzny uwzględniająca najnowszy stan wiedzy (z Polski – m.in. Słownik gwar polskich PAN, Słownik gwar śląskich; z Rosji – przegląd dorobku leksykograficznego od XIX do XXI wieku; z południowej Słowiańszczyzny – serbskie i czarnogórskie słowniki gwarowe po roku 2000);

– założenia i koncepcje planowanych słowników gwarowych (Słownik zapożyczeń polskich w rosyjskiej gwarze staroobrzędowców z regionu suwalsko-augustowskiego, Słownik frazeologizmów polszczyzny lokalnej północnego Podlasia, Słownik gwarowo-kulturowy Kujaw, Słownik ogólnowielkopolski, Зводны слоўнік Беларускіх народных габарак, Slovník nářečí jazyka českého);

– znaczenie słowników gwarowych w interpretacji zjawisk językowych w opracowaniach syntetycznych (Ogólnosłowiański atlas językowy) i badaniach dziedzictwa kulturowego” (s. 7).

Z perspektywy poznańskiej najbardziej nas interesuje przedstawiona przez Jerzego Sierociuka koncepcja gwarowego *Słownika ogólnowielkopolskiego* i toczące się już prace nad jego realizacją. Pierwszym etapem mają tu być – według koncepcji Sierociuka – „(...) średnie (zawierające około 4 000 haseł) słowniki regionalne – jednej wsi lub zespołu wsi” (s. 245). Jest już opracowany na potrzeby eksploracji terenowej specjalny kwestionariusz tematyczny. Słowniki regionalne powstają we współpracy ze społecznościami lokalnymi (m.in. Bukówca Górnego, Dąbrówki Wielkopolskiej, okolic Goliny i okolic Gniezna). Jak pisze Sierociuk: „Zestawione wedle tych samych zasad słowniki mają dać podstawy do ewentualnych analiz bogactwa leksykalnego kilku wybranych pól tematycznych – 3–4 pola tematyczne będą miały w miarę pełną dokumentację; pozostałą część słownika wypełni leksyka innych pól (ale w dużym wyborze) oraz „osobliwości” lokalne. Chcemy też, żeby w słownikach tych były odnotowane formy/leksemy ważne z punktu widzenia analiz ogólnolingwistycznych (m.in. osobliwości gwarowe, formy ważne w kontekście dyskusji historycznojęzykowych itp.” (s. 246). Wypada życzyć, by słowniki regionalne, przygotowane we współpracy ze społecznościami lokalnymi, spełniły swoje zadanie jako pierwszy etap opracowania *Słownika ogólnowielkopolskiego*, który – w świetle danych przytoczonych przez Jerzego Sierociuka – nie ma, jak dotąd, szczęścia, gdyż nie powiodły się dwukrotne już próby jego przygotowania – zespołowa (Monika Gruchmanowa, Zygmunt Zagórski, Karol Zierhoffer) i Zenona Sobierajskiego.

Wszystkie prace zamieszczone w recenzowanym tomie reprezentują wysoki poziom merytoryczny. Obrazują zarazem wielość stosowanych w słowiańskiej dialektologii (wężziej: w słowiańskiej leksykografii gwarowej) metod i przyjmowanych paradygmatów badawczych (zgodnie z oczekiwaniami przeważa paradygmat kulturowy (antropologiczny) i komunikacyjny). Potwierdzają też swoistość problematyki leksykograficznej i metaleksykograficznej. Przede wszystkim jednak okazuje się, że słowiańskie słowniki gwarowe to temat wciąż żywy i aktualny, także dla najobficiej reprezentowanych w tomie dialektologów polskich – niezależnie od tego, że polska leksykografia gwarowa doczekała się już, wydawałoby się, syntezy w postaci znanej książki Haliny Karaś. Okazuje się, że pomimo bardzo już obszernej literatury (dotyczącej tak polskiej, jak i słowiańskiej leksykologii gwarowej) w obszarze słowiańskich słowników gwarowych jest jeszcze wiele spraw domagających się wyjaśnienia i wiele, zwłaszcza szczegółowych, kwestii zasługujących na dokładniejsze zbadanie.